

Інна Лопатченко

Кандидат наук з державного управління,
Харківський регіональний інститут державного управління НАДУ
при Президентові України, м. Харків

ЗАСТОСУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ЯК СУЧАСНОГО МЕХАНІЗМУ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ВЛАДИ І ГРОМАДСЬКОСТІ

Розглянуто теоретичні основи механізму державного управління. Охарактеризовано використання соціальних мереж, як механізму взаємодії органів влади і громадськості.

Ключові слова: взаємодія, органи влади, механізм, соціальні мережі, громадськість.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Зміни у сучасному світі відбуваються з кожним роком, пришвидшуючись, відповідно до загальносуспільних вимог людства. Однією з головних вимог сталого розвитку є постійна комунікація та оперативне отримання інформації. Використання сучасних технологій взаємодії стає невідворотною потребою сьогодення. Активний розвиток суспільства досяг того історичного моменту, коли активна діяльність будь-якої відомої особистості, бренду чи компанії неможливо уявити без взаємодії у соціальних мережах. Створення сторінок, груп, особистих акаунтів у соціальних мережах стало необхідністю для комунікації з суспільством, отримання зворотного зв'язку та важливої інформації. Діяльність у соціальних мережах державних службовців високого рангу та органів влади набули серйозної ваги у взаємодії з громадськістю – Президент України, міністри Кабінету Міністрів, народні депутати, державні адміністрації та інші органи влади – всі вони в переважній більшості мають сторінки й використовують їх як сучасний механізм комунікації з суспільством.

Формування форми взаємодії за допомогою соціальних мереж є фактичним історичним відбитком розвитку суспільства з надлишковим комунікаційним ефектом. Суспільство, ключову комунікативну роль в якому починають грати соціальні мережі, вільно формує об'єднання людей і групи за інтересами. На відміну від традиційних соціальних структур, соціальні мережі здатні сприймати і самостійно створювати нові комунікативні конфігурації,

недоступні для традиційних інститутів та органів влади. Основою такого суспільства є комунікація в соціальних мережах, однією з форм вираження якої є помітне зростання числа соціальних інтернет-мереж та їх користувачів. Вони виступають інструментом, за допомогою якого велика кількість користувачів глобальної мережі отримують додаткові можливості у безпосередній комунікації [10].

Проте, через те, що зміни в царині соціальних мереж відбуваються занадто швидко, органи влади не завжди вчасно реагують на розвиток сучасних тенденцій. Саме тому застосування соціальних мереж як сучасного механізму взаємодії органів влади і громадськості у вітчизняній науковій думці залишаються доволі малодослідженим явищем й потребує осмислення та дієвих рекомендацій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сформульовані в дослідженні, теоретичні висновки й практичні рекомендації ґрунтуються на працях вітчизняних і зарубіжних учених: Т. Галіч, А. Зуйковська, Л. Іващук, А. Матійчик, О. Мінченко, О. Сахань, Н. Харченко, Л. Чуприна та ін. Проте розгляд застосування соціальних мереж як сучасного механізму взаємодії органів влади і громадськості все ще потребує детального висвітлення [2; 3; 4; 7; 8; 10; 13; 14].

Мета статті. Визначити особливості застосування соціальних мереж як сучасного механізму взаємодії органів влади і громадськості та можливі напрями удосконалення цієї сфери.

Виклад основного матеріалу дослідження. На даному етапі розвитку наукової думки немає єдиного підходу до визначення механізму державного управління та його складових. Так, на думку Г. В. Атаманчука, механізм формування та реалізації державного управління – це сукупність і логічний взаємозв'язок соціальних елементів, процесів і закономірностей, через які суб'єкт державного управління (його компоненти) «схоплює» потреби, інтереси і цілі суспільства в управляючих впливах, закріплює їх у своїх управлінських

рішеннях і діях і практично втілює їх в життя, спираючись на державну владу [1].

На думку Л. П. Юзькова, існують два основні підходи до визначення поняття «механізм» – структурно-організаційний та структурно-функціональний. За першим підходом механізм характеризується як сукупність певних складових елементів, що створюють організаційну основу певних явищ, процесів, а механізм держави – це «сукупність установ», через які здійснюється «державне керівництво суспільством». За другим підходом, визначаючи механізм того чи іншого державно-правового інституту (процесу, явища), увагу акцентують не тільки на організаційній основі його побудови, але й на його динаміці, реальному функціонуванні. Сам Л. П. Юзьков віддавав перевагу структурно-функціональному підходу, і, з огляду на це, у загальному плані визначав механізм державного Управління як організацію практичного здійснення державного управління [15].

На думку М. І. Круглова, механізм державного управління – це сукупність економічних, мотиваційних, організаційних і правових засобів цілеспрямованого впливу суб'єктів державного управління на їх діяльність із забезпеченням узгодження інтересів учасників державного управління, які взаємодіють. Оскільки фактори державного управління можуть мати економічну, соціальну, організаційну, політичну і правову природу, комплексний механізм державного управління повинен являти собою систему економічних, мотиваційних, організаційних, політичних та правових механізмів [5].

Перейдемо до розгляду впливу соціальних мереж на взаємодію між органами влади та громадськістю. Київський міжнародний інститут соціології (КМІС) у 2017 році провів всеукраїнське дослідження щодо користування інтернет дорослим населенням України. Завдяки ньому було встановлено, що 61 % дорослого населення України користуються інтернетом. Частка користувачів серед людей 18–39 років в Україні сягнула 90 %. За даними дослідження компанії Яндекс-Україна, кількість зареєстрованих акаунтів

українців у 2016 році в соціальних мережах становила більше 41 мільйона облікових записів, що майже дорівнює населенню країни. Кількість акаунтів порівняно з 2012 роком, коли було зроблене в останнє таке дослідження, збільшилась майже удвічі [8]. Хоч дана цифра й говорить про те, що створено багато неактивних акаунтів й сторінок, які використовуються для рекламних або інших цілей, проте активне зростання користувачів інтернету та, зокрема, соціальних мереж, почали активно використовувати органи влади опираючись на цей механізм, як на один з найефективніших в процесі безпосередньої комунікації з громадськістю.

Серед соціальних мереж в Україні, на даний момент, найбільшу популярність на сьогодні отримав Facebook. За даними внутрішньої статистики сервісу на січень 2018 року Facebook користується 11 млн українців. За останній рік кількість українських користувачів соцмережі зросла на 67 %, що пов'язано з міграцією користувачів з російських В Контакте и Однокласники, доступ до яких був обмежений українськими провайдерами згідно підписаного у травні 2017 р. Президентом України указу № 133/20173. Активно використовують українці також платформи обміну повідомленнями Twitter, Instagram, Youtube, Skype, та сервіси обміну повідомленнями Viber, WhatsApp, Telegram тощо.

Варто зауважити, що соціальні мережі як джерело інформації мають значний рівень довіри аудиторії. Так, за даними дослідження, проведеного Соціологічною групою «Рейтинг» у листопаді–грудні 2017 р., соцмережам довіряє більше третини українців (37 %) [11]. При цьому, як зазначає Л. Чуприна, багатофункціональність соціальних мереж, можливості щодо структурування комунікативного простору та об'єктивне сприяння розбудови громадянського суспільства роблять їх специфічним джерелом інформації [14].

Соціальні мережі дедалі більше стають певною мірою інформаційним відбитком саме громадянської активності, оскільки саме цей канал комунікації використовується для поширення ідей, об'єднання однодумців у спільноти (як віртуальні, так і реальні), організації заходів, координації зусиль. Практично

всі суспільно значущі процеси, події, явища залишають певний інформаційний відбиток у соціальних мережах.

У довіднику для організацій громадянського суспільства виокремлено наступні переваги використання ними соціальних мереж [16] :

покращує прозорість, управління і підзвітність організацій – надають інформацію про витрачені кошти (письмові акти, фотозвіти);

допомагає організаціям безпосередньо взаємодіяти з аудиторіями за допомогою простого і рентабельного середовища (PR, інформування про організацію, її місію, досягнення, поширення важливої інформації);

допомагає швидко поширювати своєчасну інформацію (актуальні анонси, збір коштів);

створює прозоре місце для публічного обговорення (вирішення локальних проблем (забудови, прибирання), пропагування ідеї чи адвокати (заборона куріння);

допомагає створити високочутливе громадянське суспільство (краудфандинг і краудсорсинг; нетворкінг і створення коаліцій);

допомагає організаціям залучити сегменти населення, яких важко досягти за допомогою традиційних засобів масової інформації (організація масових акцій: протести, мітинги).

Н. Кумпаненко звертає увагу на спільність деяких функціональних характеристик громадянського суспільства та соціальних мереж. Так, функціонування соціальних мереж сприяє горизонтальній структуризації суспільних відносин, що є однією з передумов формування й розвитку громадянського суспільства. І громадянське суспільство, і соціальні мережі передбачають новий тип взаємодії вільних індивідів у межах добровільних асоціацій для розв'язання суспільних проблем. Соціальні мережі також сприяють створенню віртуальних співтовариств, які часто на практиці перетворюються на громадські об'єднання [6].

Соціальні мережі помітно впливають на взаємодію державної влади і суспільства. Зокрема, використання соціальних мереж дає можливість

оперативно виносити громадянські ініціативи на публічне обговорення до інститутів влади, що у свою чергу сприяє формуванню культури партнерства у відносинах «влада – громадянське суспільство» [7].

Як засіб зв'язків з громадськістю у державному управлінні, соціальні мережі, за О. Саханем, можна використовувати у двох напрямках [10]:

моніторинг, тобто вивчення образу сприйняття громадськістю державної політики.

Соціальні мережі надають досить великі можливості для аналізу та прогнозування розвитку подій. Моніторинг та аналіз коментарів дає змогу отримувати зворотний зв'язок і прогнозувати реакцію людей на ті чи інші події, а також знаходити та випробовувати нові способи впливу й моделювати ситуації. Слід зазначити, що в умовах гібридної війни особливо мають відслідковуватись дії, спрямовані на розпалювання ворожнечі в суспільстві, визначатись рівень їх загроз для національної безпеки;

формування позитивної громадської думки шляхом залучення громадян до обговорення реформ, змін політики держави.

Найбільш відомим випадком законотворчого краудсорсингу у Європі є досвід прямої демократії у Ісландії, де влада у 2011 р. залучила до написання Конституції користувачів соціальних мереж. Для цього були створені спеціальна група в Facebook, аккаунт на Twitter, а також канал на YouTube і сторінка на фотохостингу Flickr. Саме на цих соціальних майданчиках, а не на державному сайті, громадяни Ісландії, а також всі бажаючі могли залишати свої коментарі та побажання щодо проекту нової Конституції країни.

Українські політики, публічні особи, органи державної та місцевої влади також використовують аккаунти (частіше у Facebook, Instagram та Twitter) для висвітлення своєї діяльності. Так, на даний момент на сторінку діючого Президента України у мережі Facebook підписано більше 2 мільйонів користувачів, на особисту сторінку діючого Міністра внутрішніх справ підписано 411 тисяч чоловік. У мережі Instagram на сторінку діючого Президента України підписано більше 180 тисяч користувачів. На даних

сторінках голова держави звітую про свою діяльність, демонструє фото із зустрічей з громадянами, відвідування з офіційними візитами інші держави.

Спілкування, хоча й віртуальне, з представником вищої політичної влади створює у громадян відчуття певної причетності до суспільнополітичних процесів, участі у творенні політико-економічних та соціокультурних стратегій в державі. У цьому контексті соціальні мережі виступають як інструмент соціалізації нації та залучення суспільства до державотворчих процесів [10]. Органи влади мають активно впроваджувати використання інформаційних інструментів зворотного зв'язку у роботі з громадськістю, створювати Facebook сторінки своїх органів влади та активно вести та залучати до них громадян; створювати Youtube-канали, завдяки, яким можна демонструвати результати власної ефективності; проводити публічні консультації у соціальних мережах; проводити інформаційні кампанії завдяки використанню соцмереж тощо. Це створюватиме сприятливі умови для прояву громадської ініціативи та прямої взаємодії між органами влади та громадськістю. Також, було б доцільно створити відповідні умови для забезпечення підвищення кваліфікації працівників органів державної влади та органів місцевого самоврядування з питань використання новітніх інформаційних технологій та взаємодії з громадськістю у соціальних мережах.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, застосування соціальних мереж як сучасного механізму взаємодії органів влади і громадськістю потребує уваги наукової спільноти для розробки нових методів і форм цієї ефективної взаємодії. Соціальні мережі є унікальною платформою для консолідації різних груп суб'єктів на основі спільності їх інтересів. Саме цей спосіб прояву громадянської активності можна вважати найбільш оперативним і масовим.

Проаналізувавши викладений нами матеріал можемо зазначити, що використання соціальних мереж у взаємодії громадськістю та органів влади має будуватися, насамперед, на відповідальності всіх активних суб'єктів та

спрямовуватися на налагодження ефективної комунікації та вироблення прозорих та колегіальних управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления : курс лекц. / 3 изд., доп. Москва : Омега-Л, 2005. 579 с.
2. Галіч, Т. О. Соціальні Інтернет-мережі та віртуалізація суспільного життя. Соціологія майбутнього: науковий журнал з проблем соціології молоді та студентства. Харків, 2010. Вип. 1. С. 145–152.
3. Зуйковська А. А. Соціальні мережі як середовище політичної комунікації. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса*. 2014. Вип. 1. С. 272–280. URL: http://www.ipiend.gov.ua/uploads/nz/nz_69/zuikovska_sotsialni.pdf
4. Іващук Л. Соціальні мережі Інтернету в сучасній політичній комунікації. *Наук. праці Нац. бібліотеки України ім. В. І. Вернадського / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України*. Київ, 2011. Вип. 32. С. 63–70.
5. Круглов М.И. Стратегическое управление компанией. Москва : Русская деловая література, 1998. 356 с.
6. Кумпаненко Н. С. Соціальні мережі як засіб формування громадянського суспільства. URL: http://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1149%3A101215-21&catid=138%3A4-1215&Itemid=170&lang=ru
7. Матійчик А. В. Самоорганізація громадянського суспільства як чинник демократичної модернізації політичної системи України суспільства : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. / ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ, 2016. 221 с. URL: http://www.lnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2017/01/dis_matiychyk.pdf
8. Мінченко О. Українці в соціальних мережах: нове дослідження від Яндексa. URL: [http://watcher.com.ua/2014/08/21/ukrayintsi-v-sotsialnyh-merezhah-nove-doslidzhennya-vidyandeksa/](http://watcher.com.ua/2014/08/21/ukrayintsi-v-sotsialnyh-merezhah-nove-doslidzhennya-vid-vidyandeksa/)
9. Практика використання інструментів електронної демократії громадськими організаціями в Україні. Результати експертного опитування / Гречко О. Ю., Когут І. А., Левченко О. В., Яскевич А. Й. Вінниця : ГО «Подільська агенція регіонального розвитку», 2016. 49 с. URL: http://dialog.lviv.ua/wp-content/uploads/2016/03/Report_E-Democrasy-Tools-for-NGOs_1-1.pdf
10. Сахань О. Про використання соціальних мереж інтернету як засобу створення іміджу політичної влади в Україні. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»* Харків, 2014. Вип. № 2(21). С. 143–154.
11. Скільки новин потрібно для людського щастя. *Урядовий кур'єр*. 2018. 18 січня. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/skilki-novin-potribno-dlya-lyudskogo-shastyu/>
12. Соціальні мережі як інструмент взаємовпливу влади та громадянського суспільства. Наукова доповідь за темою дослідження. / О. С. Онищенко, В. М. Горвий, В. І. Попик та ін.; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2014. URL: http://nbuviar.gov.ua/images/dopovidi_konf/smivvts.pdf
13. Харченко Н. Динаміка використання інтернет в Україні: лютий–березень 2016. URL: <http://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=621&page=2>
14. Чуприна Л. Соціальні мережі як інструмент реалізації громадських ініціатив. Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ. URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1085:sotsialni-merezhi-yak-instrumentrealizatsiji-gromadskikh-initsiativ&catid=127&Itemid=460

15. Юзьков Л. П. Государственное управление в политической системе развитого социализма. К. : Вища школа, 1983. 155 с.
16. Social Networking: A Guide to Strengthening Civil Society through Social Media. URL: <https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/1866/SMGuide4CSO.pdf>

Lopatchenko I. Application of Social Networks as the Modern Mechanism of Interaction of Power and Public Authorities

Formation of the form of interaction with the help of social networks is an actual historical reflection of the development of society with an over-communicative effect. Our society, the main communicative role in which social networks begin to play, freely forms the unification of people and groups of interests. Unlike traditional social structures, social networks are capable of perceiving and independently creating new communicative configurations that are inaccessible to traditional institutions and authorities.

To define the peculiarities of the application of social networks as a modern mechanism of interaction between the authorities and the public and possible directions of improvement of this sphere.

Theoretical conclusions and practical recommendations, formulated in the study, are based on the works of national and foreign scientists: Т. Halich, А. Zuykovskaya, L. Ivashchuk, А. Matiychyk, О. Minchenko, О. Sahan, N. Kharchenko, L. Chuprina and oth.

Social networks are increasingly becoming an information reflection of civic activity, since this communication channel is used to spread ideas, to bring together like-minded people in the community (both virtual and real), organizing events, coordinating efforts. Almost all socially significant processes, events, phenomena leave a certain information imprint in social networks.

In the directory for civil society organizations on international development, the following advantages of using social networks are singled out:

- improves transparency, management and accountability of organizations - Provide information on expenditures (written acts, photo reports);

- helps organizations directly interact with audiences through a simple and cost-effective medium (PR, information about the organization, its mission, achievement, dissemination of important information);

- helps to quickly disseminate timely information (up-to-date announcements, fundraising);

- creates a transparent place for public discussion (solving local problems (development, cleaning up), advocating an idea or advocacy (smoking ban);

- helps to create a highly sensitive civil society (crowd funding and crowdsourcing; networking and creating coalitions);

- helps organizations attract segments of the population that are difficult to achieve through traditional media (mass actions: protests, rallies).

So, the use of social networks as a modern mechanism of interaction between the authorities and the public requires the attention of the scientific community to develop new methods and forms of this effective interaction. Social networks are a unique platform for consolidating various groups of actors based on their common interests. It is this way of manifestation of civic activity can be considered the most operational and massive.

Key words: interaction, authorities, mechanism, social networks, the public.